

A partir de les evidències que hem constatat al llarg d'aquesta recerca, considerem oportú formular un seguit de **recomanacions o guia de bones pràctiques per als diferents actors que interactuen i incideixen al teixit cooperatiu i de l'economia social i solidària i al cooperativisme i emprenedoria social femenins**: les administracions i ens locals municipals i autonòmics; els diferents nodes de l'economia social (entitats de finançament ètic i solidari; Xarxa d'Economia Social i Mercat Social Català; cooperatives mixtes i de dones); entitats de promoció de l'emprenedoria femenina i moviment feminista i de dones.

De cara a les administracions locals i autonòmica (en tant que aquesta darrera responsable de dissenyar i implementar polítiques que s'apliquen a nivell municipal i provincial, àmbit en el que es fixa aquesta recerca) considerem fonamental que **vetllin per garantir i millorar la oferta formativa i de mentoratge per la formació i posada en marxa de cooperatives i apliquin mesures per promoure específicament la creació de cooperatives de dones**. Aquesta pràctica s'ha de concretar en diferents nivells:

- De cara a l'Escola de Dones Emprenedores de Barcelona Activa (ODAME) i a les **entitats de formació i inserció ocupacional de tota la província, ens sembla necessari que millorin el desenvolupament i articulació de la oferta formativa en cooperativisme en tot el programa formatiu**. Alhora, considerem indispensable que aquesta oferta formativa inclogui la perspectiva de gènere.
- Pel que fa als **ajuntaments, la Diputació (i en un nivell superior, el propi Parlament) com a formuladors i implementadors de polítiques, veiem necessari que dissenyin i executin programes per facilitar l'accés al crèdit de les dones** mitjançant les entitats de finançament ètic.
- En aquest sentit, considerem cabdal que ajuntaments i resta d'administracions involucrades en la derivació de projectes empresarials i cooperatius **promoguin activament el cooperativisme i l'accés al crèdit de les dones en aquest àmbit esdevenint avalistes solidaris de cooperatives, i preferentment de les formades per dones, davant les entitats de finançament ètic**. Aquesta promoció activa implica incloure els criteris **d'empleabilitat (creació de llocs de feina) i arrelament al territori entre els criteris d'avaluació de viabilitat dels projectes**.
- Donades les dificultats d'accés a finançament per crear cooperatives i a llocs de treball dignes que hem constatat que viuen les dones migrades, trobem de vital importància **explorar fórmules que incentivin la creació de cooperatives per part de les migrades, així com afavorir que aquesta iniciativa laboral pugui servir per facilitar la regularització de les que es troben en situació administrativa irregular (sense papers)**.

Per tal de promoure la sostenibilitat del cooperativisme, i del cooperativisme femení i amb perspectiva de gènere, trobem necessari **que es promogui la contractació de cooperatives per a la prestació de serveis als diferents nivells de l'administració**. Alhora, considerem indispensable que la nova llei de cooperatives incorpori el principi d'igualtat i equitat de gènere com a transversal en tot el seu articulat. Recomanem **crear un fons públic de promoció de les mesures innovadores de corresponsabilitat a les cooperatives i crear un certamen de premis d'innovació en la corresponsabilitat i els usos del temps per a empreses cooperatives**.

En l'àmbit de l'economia social, trobem necessari desenvolupar mesures a diferents nivells:

De cara a les entitats de finançament ètic i solidari, considerem que han de dissenyar i implementar una política específica i transversal de gènere.

- En primer lloc, creiem que aquesta política ha d'incloure la promoció de l'equitat de gènere en els criteris d'avaluació dels projectes que es presenten a demanar finançament. Tot tenint en compte la doble discriminació de les dones migrades al mercat laboral, pensem que aquesta política ha d'atendre específicament les dificultats específiques en l'accés a finançament que viu aquest col·lectiu, tot promovent accions positives que afavoreixin el seu accés a crèdits ètics i solidaris.
- Alhora, la implementació d'aquesta política implica que les entitats de finançament ètic i solidari dissenyin indicadors amb perspectiva de gènere (% de dones a les cooperatives, entitats i empreses que recolzen, condicions de treball...etc).
- A nivell intern de les entitats de finances ètiques i solidàries, considerem bàsic que aquesta transversalització de la perspectiva de gènere solidari parteixi de que implementin polítiques per afavorir la composició paritària dels òrgans rectors i proveeixin formació en perspectiva de gènere a les persones integrants del consell rector, a les comissions tècniques i comissions socials d'avaluació i a la resta de comissions involucrades en la decissió i seguiment del finançament.

De cara a la Xarxa d'Economia Solidària i el Mercat Social català i d'altres territoris, trobem de vital importància que fomentin i divulguin activitats de recerca, formació i sensibilització sobre perspectiva de gènere, classe i ètnia en l'àmbit del cooperativisme, l'economia social i solidària, i el comerç just, responsable i transformador.

- Aquesta transversalització del gènere implica també que el·laborin diagnòstics i informes d'impacte de gènere de la seva activitat econòmica.
- A més, considerem que és cabdal impulsar i facilitar la formació de'espais cooperatistes i feministes, vinculats amb els referents històrics existents en aquest camp com l'Agrupació Femenina de Propaganda Cooperatista (fundada als anys 30 del segle XX i actualment desapareguda) i les associacions que actualment funcionen a l'àmbit estatal com AMECOOP i autonòmic com Faecta Género, i fomentar les aliances i sinèrgies entre elles.

Pel que fa a les pròpies cooperatives, recomanem que implementin les següents mesures:

- Impulsar reglaments de règim intern que garanteixin igualtat salarial, corresponsabilitat, sostenibilitat mediambiental i prevenció de l'assetjament. (segons recomanacions i experiències Amecoop Andalusia)
- Dedicar la despesa del Fons de Promoció i Sostenibilitat a mesures que garanteixin equitat de gènere (tot inspirant-se en les recomanacions i experiències d'Amecoop Andalusia): corresponsabilitat, sostenibilitat de la vida a nivell intern i extern de la cooperativa.

- Generar processos de capacitació i formació conjunta i rotatòria entre els i les integrants de la cooperativa per poder afavorir la presa de decisions conscient i afavorir la presència rotativa, equilibrada i paritària al consell rector, a les comissions i la pròpia assemblea de la cooperativa.
- Revisar els horaris i volum de responsabilitats del consell rector per fer-los compatibles amb la corresponsabilitat i la conciliació (no agendar la realització d'assemblees i reunions més tard de les 16.30, així com les reunions informals, etc.).
- Implementar formació en equitat i igualtat de gènere, economia feminista i sostenibilitat de la vida.
- Implementar formació en comunicació amb perspectiva de gènere, classe i ètnia, i diversitat cultural.
- Específicament a les cooperatives de dones, implementar formació en comunicació 2.0., xarxes socials i identitat i reputació corporativa a la xarxa.
- Crear fòrums i espais de formació en sostenibilitat i cura de l'equip a nivell material i emocional, Socialitzar les pràctiques i estratègies conciliadores i corresponsabilitzadores de les cooperatives feministes i de dones que les han posat en pràctica a través d'un banc de recursos i experiències i jornades específiques.

Pel que fa a les **entitats i espais de promoció de l'emprenedoria femenina**, considerem que han d' incloure formació sobre cooperativisme i empenedoria social, Responsabilitat Social Corporativa i perspectiva de gènere, així com generar sinèrgies amb els diferents espais de l'economia social.

I per últim, i no menys important, de cara al moviment feminista i de dones, recomanem que generin punts de trobada i aliances amb cooperativistes i empresàries de l'economia social i solidària.

- En primera instància, això implica obrir un procés de reflexió a l'interior del moviment sobre la relació amb l'economia social, el cooperativisme i l'emprenedoria social femenina, per tal de veure quines sinèrgies es poden generar (base social per a projectes engegats per dones, necessitats col·lectives que es poden resoldre amb cooperatives de consum, de serveis, de treball...etc).
- Més concretament, aquestes aliances i sinèrgies passen per fomentar el consum de serveis, productes i contractació de treball de les cooperatives de treball feministes i/o formades per dones i en general les entitats vinculades al cooperativisme solidari per tal d'incentivar el consum just, conscient, responsable i transformador als espais feministes de forma personal i col·lectiva.

